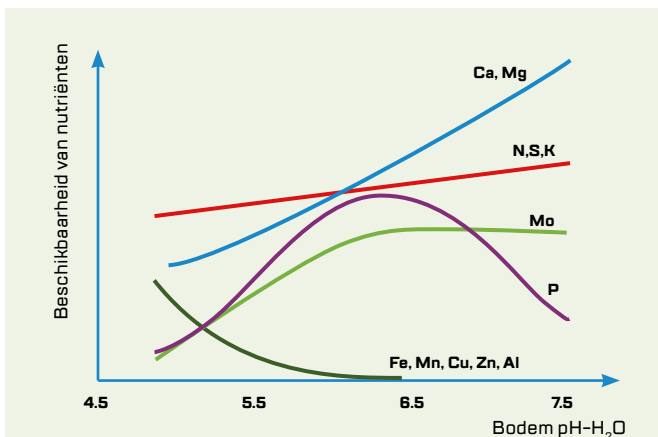

De zuurgraad of pH van de bodem is een belangrijke indicator voor de groeiplaats van gras. Voor het golfbaanonderhoud is het van belang de pH-waarden van bodem, dressgrond en beregeningswater te kennen en te weten of het zinvol en mogelijk is om de zuurgraad bij te sturen ten behoeve van de gewenste grasmata.

WAAROM

De pH is van invloed op verschillende chemische en biologische processen in de bodem en is medebepalend voor de concurrentieverhoudingen tussen grassoorten.

- Grassoorten hebben voorkeur voor een bepaald pH-bereik. De verschillen kunnen worden gebruikt om te sturen in de soortensamenstelling.
- De oplosbaarheid (dus opneembaarheid) van voedingsstoffen is sterk afhankelijk van de pH. Een te hoge of te lage pH kan verhinderen dat voedingsstoffen, die wel aanwezig zijn, worden opgenomen.
- Bij een (te) lage pH lossen giftige metalen als aluminium, cadmium en lood gemakkelijker op. Dit is ongewenst.
- De pH heeft veel invloed op de samenstelling en de activiteit van bodemorganismen:
  - Veel macrofauna, wormen en bacteriën vereisen een gematigde zuurgraad.
  - Onder zuurdere omstandigheden worden schimmels dominant. Bij te lage pH verdwijnen ook de meeste schimmels.
- Een (te) lage pH remt de afbraak van organisch materiaal met viltvorming en verhoging van het organische stofgehalte als gevolg. Bovendien komen minder voedingsstoffen beschikbaar.
- Een te hoge pH remt de werking van mycorrhizaschimmels die bij droge omstandigheden en (zeer) lage bemestingsdoseringen het gras van extra vocht en voeding voorzien.

Figuur 1 Beschikbaarheid voedingsstoffen in relatie tot pH

- Indirect zorgt een ongunstige pH voor een verminderde vitaliteit van het gras en daarmee toename van de kans op ziekte.

WEETJES

De zuurgraad of pH is een maat voor de concentratie waterstofionen $[H^+]$ in een waterige oplossing in mol/l. Door een (omgekeerde) logaritmische schaal te gebruiken ($pH = -\log[H^+]$) blijven pH waarden hanteerbaar. Bij elke punt verlaging vertientvoudigt de concentratie H^+ -ionen. Een oplossing met pH 5 is dus 100 keer zuurder dan pH 7. De schaal loopt van 0 (sterk zuur) tot 14 (sterk basisch, of alkalisch). pH 7 is neutraal.

pH- H_2O , pH-KCl of pH- $CaCl_2$?

Voor de 'normale' bodem-pH worden grondmonsters verdund met gedistilleerd water. Door een oplossing van kalium- of calciumchloride te gebruiken, komen ook de aan klei en humus gebonden H^+ -ionen in oplossing. Voor bemestingsonderzoek geven pH-KCl en pH- $CaCl_2$ een beter beeld.

De verschillende pH's zijn niet goed vergelijkbaar. Afhankelijk van o.a. de grondsoort kan de pH- H_2O 0,3 tot wel 1,1 eenheid hoger zijn dan de pH-KCl of pH- $CaCl_2$ van hetzelfde grondmonster. Het verschil is te groot om te negeren.

Gewenste pH

Een lichtzure grond (pH- H_2O : 5,5 á 6,5, pH-KCl: 4,5 á 5,5) is voor de meeste grassen gunstig. De fijne golfgrassen, zeker gewoon struisgras, prefereren een zuurdere grond (pH- H_2O 5 á 6, pH-KCl 4 á 5).

pH METEN?

De pH kan in het veld en in het laboratorium vrij eenvoudig worden gemeten. In water kan het direct, grondmonsters moeten minimaal goed vochtig (H_2O -, of KCl- of $CaCl_2$ -oplossing) zijn. Er zijn verschillende methoden:

- pH-indicatorstrips: aflezing 1,0 tot 0,3. Enigszins betrouwbaar bij goed gebruik.
- Eenvoudige pH-testers: aflezing tot op 0,01. Zonder kallibratie is de meting vaak al voor de komma onbetrouwbaar. Je weet niet wat je meet.
- Digitale of analoge pH-meters met speciale pH-electroden: aflezing op 0,1 tot 0,01. Nauwkeurig, mits gekalibreerd en juist gebruikt. Ook in compacte uitvoeringen verkrijgbaar.
- Laboratoriummeting: verschillende nauwkeurige methoden. De pH van grond- en watermonsters verandert echter bij bewaren en transport onder invloed van bijvoorbeeld bodemleven, temperatuur en zuurstoftoevoer.

Het meten van de bodem-pH op meer 1 decimaal nauwkeurig heeft geen toegevoegde waarde. Aflezingen zijn gemiddelden die worden bepaald door bemonsteringsdiepte, lokale variaties in grondamenstelling en wortelactiviteit.

pH BIJSTUREN?

- Gronden met te lage pH-waarden kunnen worden bekalkt om de pH te verhogen. Het is essentieel hiervoor de juiste producten en de juiste periode van toediening te kiezen.
- Dressgrond en beregeningswater met een pH-waarde hoger dan 6,5 kunnen de gewenste lichtzure omstandigheden in de toplaag verstoren, waardoor vestiging van straatgras en onkruiden wordt bevorderd.
  - Dressgrond en dresszand zijn bij voorkeur lichtzuur of sluiten aan bij de pH van de toplaag. Grond met afwijkende, te hoge pH is ongeschikt.
  - Beregeningswater met te hoge pH kan kunstmatig worden aangezuurd. Dit vereist forse investeringen en daarna veel zorg. Grassoorten die passen bij de omstandigheden zijn doorgaans een betere keuze.
- Meststoffen werken neutraal, pH-verhogend of pH-verlagend. Voor de greens ligt het gebruik van verzurende meststoffen (bijvoorbeeld ammonium) voor de hand.

- Te sterke verzuring is ongewenst in verband met de impact op het bodemleven.
- Afwisselen van zuurwerkende en basisch werkende meststoffen is doorgaans nadelig voor de fijne grassoorten en bevordert vestiging van straatgras en onkruiden.

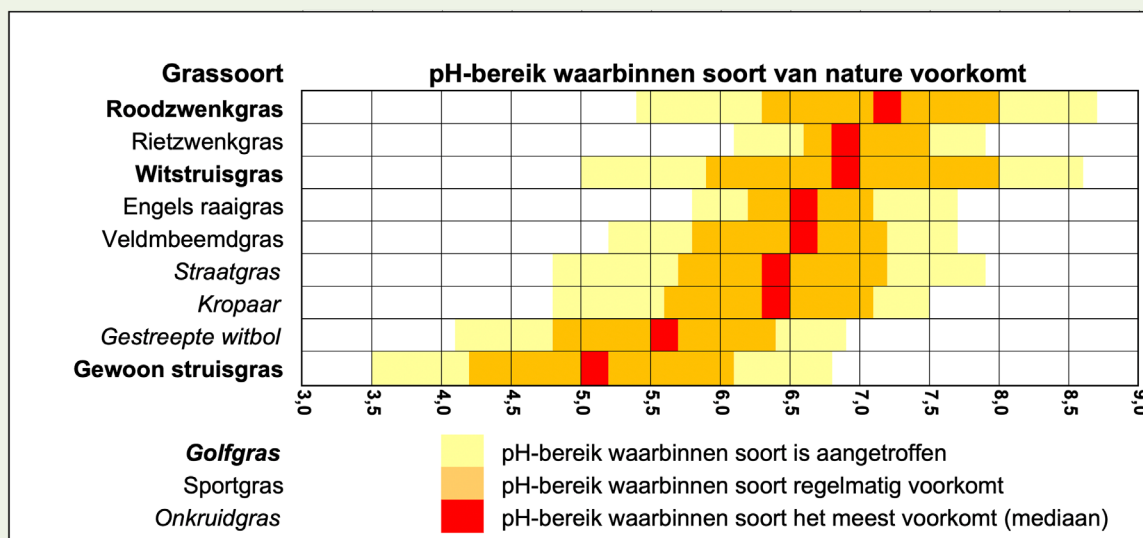
WIE?

Management

- Faciliteert regelmatige pH-metingen en mogelijkheden om zo nodig bij te sturen.
- Staat open voor grassoortenkeuzes die aansluiten bij de natuurlijke omstandigheden op de baan.
- Overweegt investeringen om pH-waarden bij te sturen (zoals bijvoorbeeld in extreme gevallen een installatie voor het aanzuren van beregeningswater).

Hoofdgroenkeepers

- Kennen relevante pH-waarden en voorkeuren van aanwezige en gewenste grassoorten.
- Voert regelmatig pH-metingen uit.
- Waken voor te sterke fluctuaties van pH-waarden (d.m.v. beregeningswater, topdressingzand en bemesting) en sturen de pH zo nodig bij door keuze van meststoffen en eventueel bekalken.

Figuur 2 pH-voorkeuren van enkele grassoorten onder natuurlijke omstandigheden op basis van een groot aantal vegetatie-opnamen (naar: W. Wamelink (WUR), SynBioSys Nederland 2018).